

Serhii Boldyriev, Liliya Gryshko. Ensuring transparency and openness in the activities of local government bodies of Spain and Portugal

Local self-government can be effective only if certain general regulatory requirements are observed that meet democratic and humanistic ideals. One of such principles is transparency, openness, transparency. They provide for complete openness of the activities of local government bodies and officials, coverage of their work in the media and informing the population about the status of resolving local issues.

Further national reforms in the field of local self-government, including, should also concern improving transparency in the activities of local self-government. The domestic European integration movement will accordingly determine the relevant processes. And in this part it is important to pay, in particular, scientific attention to studying the experience of the countries of the European Union.

This article is devoted to the legal principles of compliance with the principles of transparency and openness in the activities of local and regional self-government bodies of Spain and Portugal. These European countries are among the least studied in domestic science of municipal law, moreover, in terms of studying individual aspects of the functioning of municipal authorities. Therefore, the corresponding relevance is obvious. The work emphasizes the conditions under which ideas began to form in the countries of the Iberian Peninsula regarding increasing transparency in the activities of local governments. Special attention is paid to transparency indices that have been developed and used in the activities of municipal and regional authorities in Spain and Portugal.

A detailed analysis of the municipalities of the Iberian Peninsula confirmed the presence of “sensitive zones” of transparency. This concerns areas such as “public procurement” and “urban planning”, where municipalities in both countries show lower indicators compared to other areas. These are complex areas where many local interests are concentrated and where cases of inefficient management and corruption are more common. The dynamics of municipal transparency are influenced by a set of legal, institutional, political and socio-economic factors that have developed over time.

Keywords: *local government, Spain, Portugal, transparency, openness, decentralization, regionalization, municipal reform, European integration, access to public information, transparency index, foreign experience.*

*Дата першого надходження статті до видання: 02.04.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.04.2026 р.*

УДК 341.717.5

DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.1.7

Волошин Христина Андріївна,

аспірантка кафедри міжнародного права

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-1314-760X>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНИХ МІСІЙ

У статті досліджено питання, які стосуються аналізу концептуальних підходів для проведення класифікації спеціальних місій з урахуванням їх правового статусу під час виконання конкретних завдань, що поставлені перед ними. Основну увагу приділено науковим поглядам зарубіжних вчених, що дало змогу залучити їх науковий доробок із цього питання з метою його поширення серед вітчизняних фахівців.

Окремі публікації вперше використані у вітчизняній науці міжнародного права, що дало змогу по-іншому розглядати діяльність спеціальних місій у кризових ситуаціях, і особливо на

сучасному етапі. Детально конкретизовано тенденції щодо класифікації спеціальних місій як особливого органу зовнішніх зносин. Проаналізовано теоретичні підходи вітчизняних та зарубіжних авторів щодо їх класифікації за назвою, обсягом повноважень та виділено сильні та слабкі сторони у підходах окремих авторів до питання критеріїв їх поділу на види.

Значну увагу приділено з'ясуванню правової природи та ефективності функціонування спеціальних місій на вищому рівні, які очолюють глави держав, глави урядів та міністри закордонних справ. Стверджується, що критерії лежать в основі поділу спеціальних місій на види. Водночас вид не є визначальним для їх правового статусу, оскільки останній залежить від переліку функцій (завдань), що їм доручені. До того ж доведено, що спеціальні місії є менш формалізованими органами у сфері зовнішніх зносин, і водночас вони спроможні набагато швидше і фахово вирішувати надскладні завдання міждержавного значення, які не завжди можуть бути реалізовані постійними дипломатичними представництвами.

Автором виокремлено концептуальні підходи до типізації місій, що дає змогу розмежувати їх за політичною вагою, тривалістю та правовим статусом учасників. Результати дослідження сприяють глибшому розумінню гнучких інструментів зовнішньої політики держави та можуть бути використані для вдосконалення протокольного забезпечення міжнародних візитів.

Ключові слова: дипломатичне право, місії на вищому рівні, політичні та технічні місії, спеціальні місії, парадипломатичні місії, церемоніальні місії, місії *ad hoc*.

Постановка проблеми. Враховуючи величезну кількість і надзвичайну багатоманітність спеціальних місій (далі – СМ), що направляються державами ще з часів античного періоду і до сьогодні, вкрай актуальним та доцільним є питання щодо їх розмежування за відповідними критеріями. Необхідність проведення класифікації СМ зумовлена різноманітною практикою держав без чіткої їх видової регламентації на сучасному етапі. Аналіз питань, що стосуються класифікації СМ та їх функцій, має не лише теоретичне значення для проведення розрізнення між різноманітними органами, що направляються однією державою до іншої, але й містить практичну значущість для обрання найбільш ефективного способу вирішення міжнародних проблем. Необхідно зазначити, що СМ відправляються, незважаючи на наявність дипломатичних представництв і консульських установ у цих державах. У цьому випадку головною метою держав, що відправляє місію, є фахове та оперативне вирішення особливо важливого питання, представлення інтересів своєї держави та з'ясування позиції уряду приймаючої держави представником, який має відповідну кваліфікацію або значний авторитет і визнання на міжнародній арені.

Конвенція про спеціальні місії (далі – КСМ) та законодавство держав не містять якихось критеріїв, а також видової класифікації СМ. Водночас представниками науки міжнародного права вироблені певні підходи щодо цього.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед авторів, які торкалися цієї проблематики, варто виділити таких: З. Петрась, М. Доннарумма, Й. Ніколаєв, М. Бартош, М. Вотерс, В. Репецький, К. Сандровський, Д. Кардозо, Ю. Сутор та ін. Кожен із них застосовує власні критерії для проведення відповідної класифікації СМ і наводить переконливі аргументи для їх поділу. В їх тверджен-

нях можна побачити відображення тематики окремих шкіл міжнародного публічного права, наявну дипломатичну практику держав їхнього громадянства. Водночас у вітчизняній науці міжнародного права ця тематика не отримала належного вивчення, а відтак наявні публікації мають фрагментарний характер і належать здебільшого до розряду навчальної літератури. Звернення до іноземних джерел зумовлено тим, що ці публікації засвідчують оригінальні наукові підходи представників різних наукових шкіл і доповнюються цікавими прикладами з дипломатичної практики.

Формування цілей статті (постановка завдань). Враховуючи той факт, що в сучасній доктрині міжнародного права, як вітчизняній, так і зарубіжній, не вироблено єдиних підходів щодо класифікації СМ, було поставлено мету дослідження – конкретизувати концептуальні підходи до класифікації СМ як особливого органу зовнішніх відносин. Для цього в роботі поставлено такі завдання: проаналізувати теоретичні підходи вітчизняних та зарубіжних авторів щодо класифікації СМ; виділити тенденції, які наявні у практиці підготовки і направлення СМ у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Узагальнюючи теоретичні розробки зазначених вище авторів, їх місце в системі міжнародно-правової науки, можна виокремити різні підходи щодо класифікації СМ.

Ми підтримуємо такі з них: а) некогерентна, або незв'язана класифікація – яка не має єдиного критерію; б) класифікація, яка ґрунтується на правовому статусі членів СМ; в) суб'єктна класифікація; г) змішана класифікація – найчастіше це суб'єктно-предметна, а також д) класифікація предметна [1, с. 44].

Головною особливістю некогерентної класифікації є охоплення наявних форм дипломатичних відносин тимчасового характеру, які мають невідкладний характер і виділяються своєю специфікою та масштабом дії СМ. Серед представників цього підходу треба виділити таких науковців: Р. Жене, К. Стефко, Й. Ніколаєв, М. Бартош. Виступаючи в ролі спеціального доповідача Комісії міжнародного права (далі – КМП), у черговій своїй доповіді проф. М. Бартош детально проаналізував особливості функціонування СМ і запропонував поділити їх на такі види: а) СМ церемоніального характеру; б) СМ, що виконують різноманітні функції політичного або технічного характеру; в) дипломатів *ad hoc*, що виконують дорадчі функції; г) таємні переговорники; д) спостерігачі; е) послів з особливих доручень; є) свита глави держави; ж) політичні представники, які не мають дипломатичного статусу; з) приватні представники [2, с. 27–34]. У запропонованій класифікації він висловив не лише своє бачення цієї проблеми, але й загальну оцінку її з боку членів КМП.

Наступна класифікація, яка за своїм змістом ґрунтується на правовому статусі членів СМ, належить до другої групи. Це СМ, які очолюються: а) главами

іноземних держав, куди входять їхнє оточення та сім'ї, що проживають разом з ними; б) місії, що формуються із депутатів, які делеговані з конкретною метою; в) місії, що складаються із арбітрів та учасників примирної процедури та обстежувальної комісії; г) місії, куди входять судді Гаазького трибуналу; д) місії, що формуються із делегатів до Ліги Націй, представників Ліги Націй; а також е) місії із делегатів міжнародних комітетів згідно діючих конвенцій [3, с. 181]. Із позиції сьогодення такий підхід, очевидно, вже не є актуальним, оскільки він не відображає наявної реальності. До того ж запропонована класифікація була зроблена у вигляді неофіційної кодифікації К. Штруппом майже століття тому.

Згідно з третім критерієм, який включає суб'єктний елемент, на думку М. Кардозо, до цієї групи треба віднести: а) СМ, що діють в рамках програм міжнародного співробітництва у багатосторонніх відносинах; в) СМ держав-членів до міжнародних міжурядових організацій (далі – ММО), а також г) спеціальні місії держав, що не є членами ММО [4, с. 117–118].

Обраний критерій підтримує також В. Оутрато, але водночас він застосовує розширену класифікацію, порівняно з попереднім автором. На його думку, за таким підходом можна виділити 8 різновидів СМ, більшість із яких направляється до ММО та їх органів, або ж навпаки. Серед таких СМ він виділяє: а) місії, що складаються із представників держав до інших держав; б) місії представників держав до ММО; в) представники держав на міжнародних конференціях; г) представники держав на періодичних сесіях органів ММО; д) представники ММО або їх органів у відносинах з державою; е) представники ММО або їх органів, що направлені до інших організацій або органів; є) представники держав у відносинах з фактичним урядом, і нарешті ж) представники ММО або міжнародних органів у відносинах з фактичним урядом або навпаки [5, с. 64–65].

Необхідно мати на увазі, що дискусії, які відбувалися в науці міжнародного права в цей період, проводилися в той час, коли відбувався процес підготовки проєкту КСМ, і відповідно між вченими та практиками не існувало усталеної думки щодо класифікації такої форми дипломатичної діяльності. Основні розбіжності стосувалися СМ між державами, а також між державами і ММО. А відтак сьогодні, коли є значний досвід держав під час реалізації дипломатії у формі СМ і місій *ad hoc*, очевидно, необхідно проводити належне теоретичне і практичне розмежування між ними.

Представники четвертого підходу пропонують проводити класифікацію, яка ґрунтується на поєднанні двох системоутворюючих критеріїв, а саме на предметному та суб'єктному. Згідно з цим, відомий вчений Е. Сатоу виділяє: а) місії, що направляються зі спеціальною метою церемоніального характеру; б) СМ, представники яких реалізують визначену мету (переговори у справі щодо укладення торговельних угод; в) комісари, що ведуть переговори щодо вирішення

прикордонних проблем; г) делегації на міжнародних конференціях, а також д) папські легати [6, с. 156].

Аналізуючи дипломатичну практику США з приводу СМ, окремі науковці, користуючись тим самим об'єднаним критерієм, виділяють такі СМ: а) представники виконавчої влади (президента); б) делегації на міжнародних конференціях, що скликаються *ad hoc*; в) функціонери або делегати ММО, а також г) члени різних міжнародних комісій. Зокрема, М. Вотерс більш детально аналізує різновиди СМ, які формуються із представників виконавчої влади. На його думку, їх можна охарактеризувати як СМ, які очолює: а) спеціальний таємний представник, статус якого є відомий приймаючій стороні; б) спеціальний таємний представник, статус якого не є відомим приймаючій державі; в) спеціальний публічний представник, що не має дипломатичного рангу, а також г) спеціальний публічний представник, що має дипломатичний ранг [7, с. 110–112].

Представники п'ятого підходу застосовують різні предметні критерії під час класифікації СМ. Так, у своїх наукових дослідженнях Д. Кардозо, використовуючи матеріали дипломатичної практики США, виділяє місії *ad hoc*, які реалізують господарські, військові, культурні, а також технічні функції [4, с. 68–69]. Інший представник цієї групи Г. Врістон побудував свою наукову працю на такій класифікації СМ: а) представники, направлені державою для встановлення дипломатичних відносин; б) представники, які направлені до держав, з якими США розірвали такі відносини; в) представники, які направлені до невизнаних держав та урядів; г) представники, які направлені до колоніальних і залежних держав; д) представники, які направлені на міжнародну конференцію; е) представники, які направлені до держав, у яких США не мають своїх постійних дипломатичних представництв, а також є) агенції, які здійснюють економічні відносини [8, с. 313].

У контексті досліджуваної тематики здебільшого виділяють чотири критерії класифікації, які, на наше переконання, видаються найбільш прийнятними, а саме: а) ранги місії; б) суб'єктна сфера контактів; в) предмет або функції (завдання) місії, а також, г) прозорість місії [1, с. 48–49]. А відтак можна стверджувати, що кожна конкретна СМ може бути класифікована і групуватися саме на цих критеріях, або поєднувати декілька з них.

Тут варто звернути увагу на їх особливості та зміст. Зокрема, застосування критерію рангів місії впливає із факту загального керівництва роботою СМ, співвідношення між рангом її керівника і статусом місії загалом, а також правовим статусом її членів. Аналізуючи це питання, британський вчений М. Харді дійшов висновку, що існує три поділи за критерієм рангу СМ. З огляду на це він виділяє такі види: а) «високого» рангу – керівництво якою здійснюється президентом, або міністром; б) «стандартного» рангу – місія складається з високих урядових представників, а також в) «нижчого» рангу, що займається адміністра-

тивними або технічними проблемами і формується з представників урядових органів [9, с. 90–91]. Інші автори виділяють чотири групи СМ з огляду на їх ранги: а) місія протокольна; б) місія, що представлена високим рангом; в) місія політична, а також, г) технічна місія [10, с. 190–191]. Водночас він підкреслює, що КСМ справедливо закріпила однаковий правовий статус для усіх СМ, одночасно формулюючи *lex specialis* щодо місій високого рангу (ст. 21 Конвенції).

СМ на вищому рівні формуються за участю глав держав, а невпинний розвиток комунікаційних і транспортних технологій у другій пол. ХХ ст. зумовив суттєве зростання цієї форми дипломатичних відосин. Беззаперечною їх перевагою є те, що вони об'єднують найавторитетніших осіб із предмета обговорення, причому результат може бути досягнутий у найкоротші терміни. Наприклад, Кемп-Девідські угоди 1979 р., що були підписані між Єгиптом та Ізраїлем, були прийняті внаслідок успішних переговорів між А. Садатом та М. Бегіном [11, с. 587].

Ефективність діяльності СМ на вищому рівні особливо наочно простежується у дипломатичній практиці Української держави у період повномасштабної війни між РФ та Україною, починаючи з 2022 р. Безпосередні переговори на цьому рівні між представниками держав, які надають військову, технічну, фінансову гуманітарну та іншу допомогу нашій державі, зумовлюють прийняття у найкоротші терміни відповідних рішень, які позитивно і невідкладно впливають на піребіг подій у збройному протистоянні. Ця форма дипломатії є найменш забюрократизованою і здатна забезпечити швидкий результат.

На питання, чи СМ, керована найвищими посадовими особами держави, має правовий характер, наявна однакова практика держав, як і наука міжнародного права, дають позитивну відповідь [9, с. 2–3; 12, с. 12–13].

Деякі автори стверджують, що правовий статус глави СМ високого рангу врегульований в основному через міжнародне звичаєве право, особливо тоді, коли у складі СМ є його почет. Вони пояснюють це тим, що почет, який супроводжує главу держави під час офіційного візиту до іншої держави, є СМ, незалежно від повноважень, які надані її членам, і що останні за будь-яких обставин повинні розглядатися як дипломати *ad hoc* [2, с. 31]. Таку ж позицію займає і Е. Сатоу, який зазначає, що почет глави держави під час його офіційного візиту в іншу державу входить до складу СМ [6, с. 144].

Проблема обсягу функцій, якими наділяються СМ, активно обговорювалася під час роботи КМП. Спеціальний доповідач із цього питання проф. М. Бартош у своєму виступі запропонував, щоб норми Конвенції охоплювали роботу як дипломатичної місії, так і технічної місії, причому правовий статус перших повинен бути наближений до статусу постійної дипломатичної місії, а другий – до статусу консульських установ [13, с. 84].

Під час роботи XVII сесії КМП переважна більшість її учасників негативно поставилася до такої пропозиції, вказуючи на те, що проведення такого поділу є неможливим та нелогічним. Окремі члени комісії зазначали, що проведення поділу СМ на «політичні» і «технічні» є недоцільним, оскільки практика в кожній державі з цього приводу є різною, і навіть у тій самій державі вона може змінюватися залежно від обставин, наприклад, переговори з питань міжнародних боргів можуть бути справою суто технічною, а в певних випадках містити значні політичні проблеми, що вимагають переговорів у форматі СМ високого рангу. До дискусії з цього питання активно залучилися професори Р. Аго, Г. Брігтс, Х. Аречага, Г. Амадо та М. Бартош. У якості висновку до цієї дискусії КМП зазначила, що найкращим вирішенням цього питання буде формулювання єдиного правового статусу усіх СМ, але умовою отримання статусу для такої місії повинно бути виконання нею вимог, закладених у дефініції дипломатичної СМ [14, с. 235–240].

У міжнародно-правовій літературі відсутня єдина думка щодо відмінностей між політичними і технічними місіями, хоча в минулому окремі автори стверджували, що дипломатичний статус має лише «завершення державних справ» [15, с. 128–130]. Відповідно їй виділялися як окремі політичні та технічні їх функції. Однак з огляду на неможливість чіткого розмежування між ними правовий статус усіх тимчасових місій, на думку польського автора З. Петрася, має бути ідентичний, хоча це залежить від домовленості між сторонами у питанні направлення місії дипломатичного характеру [1, с. 55].

Щодо цього М. Гонсьоровскі зазначає, що не можна так абстрактно розмежовувати політичні функції з технічними, оскільки будь-яка технічна справа за певних обставин набирає політичного характеру [16, с. 175].

Окремим видом СМ за критерієм рангу є парадипломатична місія, яка вимагає участі у роботі осіб, які мають спеціальну підготовку, але не мають дипломатичного статусу. К. Лабейрі-Менахем запропонував вживання терміна «парадипломат», не окреслюючи особу, яка зі врахуванням особистої кваліфікації буде займати позицію адміністративно повіреного представника уряду у міждержавних переговорах [17, с. 89–100].

Заслуговує на увагу практика утворення парадипломатичних місій у США. Так, відповідно до норм внутрішньодержавного права США, застосовується інститут регіональних представників держави згідно з Конституцією, які призначаються Президентом і отримують схвалення з боку Сенату, а також спеціальні представники Президента, що направляються без спеціальних конституційних вимог з боку Сенату. Такі спеціальні представники навіть маючи ранг посла, не перетворюються на *ipso facto* державних урядовців, з огляду на те, що під час їх призначення застосовується позаконституційна практика [7, с. 40–41]. За своїм

правовим статусом ці особи не вважаються ні професійними дипломатами, ні представниками державної адміністрації.

Доволі відомим є процес врегулювання питань у Північній Ірландії. Основним переговорником у ньому був спеціальний посланець США (січень 1995 р. – січень 2001 р.) Дж. Мітчел. Завершенням його місії стало підписання Белфастської мирної угоди 10 квітня 1998 р. щодо врегулювання тридцятирічного етнонаціоналістичного конфлікту між протестантськими та католицькими групами, що проживали в Північній Ірландії [18, с. 131–133].

Представники науки міжнародного права неоднозначно ставляться до проблеми правового статусу парадипломатичних місій. Одні з них вважають, що урядові функціонери ведуть переговори з особами, які виконують подібні функції у приймаючій державі, що не мають дипломатичного статусу [19, с. 362], і тому це не є СМ [17, с. 110–111]. Представники іншого підходу стверджують, що вони можуть отримати дипломатичний статус, оскільки були призначені у певний спосіб і отримали дипломатичні повноваження або якщо їм надано особисто дипломатичний ранг [4, с. 125]. Дещо іншою є аргументація цієї проблеми представниками третього підходу, які наголошують на тому, що з позиції наявного міжнародного права, поділ представників держав з огляду на їх професію (фах), кваліфікацію, наявність або відсутність дипломатичного рангу чи службова приналежність до визначеного відомства не мають суттєвого значення [12, с. 13–15].

На нашу думку, більш переконливою видається позиція тих авторів, які є представниками саме цього підходу, оскільки направлення представника у складі спеціальної місії є переважно внутрішньою справою такої держави. Варто зазначити, що відносини між посилаючою державою і її представником визначаються нормами національного права і становлять відповідний інтерес для успішного вирішення поставленого завдання, однак із позиції міжнародного права наявна класифікація представників держави з огляду на цей зв'язок не є принциповою, оскільки це не впливає на їхній правовий статус (за винятком вищих посадових осіб).

За формою СМ треба розуміти як наявну сукупність особливостей, що їм притаманні: це насамперед протокольні процедури, їх публічність, різні прояви діяльності, як органів держави [20, с. 484]. Причому протокольні місії належать до однієї із найбільш традиційних форм діяльності СМ. Вони зустрічаються під час офіційних церемоній: коронації, вінчання (етикетні посланці). Найчастіше такі функції покладаються на дипломатів або членів уряду. Інколи церемоніальні місії можуть у подальшому перетворитися на ділові місії, залежно від того, хто очолює їх. Так, наприклад, присутність Ш. де Голля на похоронах президента США Д. Кеннеді в 1963 р. сприяла проясненню ситуації після розірвання Францією військових домовленостей з НАТО. Тривала розмова між Ш. де Голлем і

президентом Ніксоном на похороні У. Ейзенхауера в 1969 р. заклала основу для подальшої таємної поїздки Г. Кіссінджера до Парижа, що призвело до підписання мирної угоди, яка поклала кінець війні у В'єтнамі. Ще одним прикладом можна назвати похорони імператора Хірохіто в 1989 р., під час яких відбулася зустріч між президентом Індонезії Сухарто і міністром закордонних справ Китаю Цянь Ціченем, направлена на відновлення відносин між Китаєм та Індонезією після двадцятирічного розірвання дипломатичних відносин [21, с. 162–163].

Варто зазначити, що у Європі упродовж XVIII–XIX ст. був поширений особливий вид СМ – таємна, або «палацова» дипломатія. Головна мета таких місій – досягнення бажаного результату через укладення таємних союзів, які формувалися з дотриманням вимог конфіденційності.

Отже, СМ, порівняно з іншими дипломатичними органами, є гнучкою формою дипломатії. СМ, хоч і мають багато спільного між собою, проте за змістом та формою є дуже різними.

Висновки. Аналіз теоретичних підходів до класифікації спеціальних місій дає змогу виділити кілька наукових шкіл та критеріїв. Попри те, що основою для всіх досліджень є Віденська конвенція про спеціальні місії 1969 р., автори пропонують різні рівні поділу залежно від функціонального призначення та політичної значущості місій.

І вітчизняні, і зарубіжні автори погоджуються, що СМ є тимчасовими за своєю природою, і це відрізняє їх від постійних дипломатичних представництв. Класифікація є важливою для визначення обсягу привілеїв та імунітетів, оскільки персонал технічних місій може мати вузьку сферу захисту, порівняно з політичними делегаціями високого рівня.

Виділяючи основні тенденції, які характеризують підготовку та направлення СМ у сучасних умовах, варто вказати на розширення їх предметної компетенції (енергетична безпека та охорона здоров'я, кібербезпека, надання гуманітарної допомоги), динамічність і гнучкість (спрощення формальностей та тимчасовість), регіоналізацію та багатосторонній характер (зростає кількість колективних СМ).

Отже, сучасні СМ стали більш мобільними, технічно оснащеними та вузько спрямованими. Вони виступають ефективним інструментом «швидкої дипломатії», що дає змогу державам вирішувати конкретні завдання поза межами діяльності постійних дипломатичних представництв, адаптуючись до умов, які активно трансформуються.

Список використаних джерел

1. Petraš Z. I. *Dyplomatyczna misja specjalna jako instytucja prawa międzynarodowego*. Lublin, 1978. 196 s.
2. Fourth Report on Special Missions by Mr. Milan Bartoš, Special Rapporteur. A/CN.4/194 and Add.1-5. *Yearbook of the International Law Commission*. 1967. Vol. II. 132 p. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_194.pdf

3. Strupp K. Projet d'une convention sur l'Unité du droit international. *American Journal International Law*. 1932. Supplement. S. 181–184.
4. Cardozo M. H. *Diplomats in International Cooperation: Steps Children of the Foreign Service*. New York Cornell university press. U.S.A, 1962. 142 p.
5. Outrata V. Nekolik poznatek k pojmání diplomacie ad hoc a její klasifikaci. *Diskuse*. CMP. 1965. № 8. S. 58–65.
6. Satow's E. *Diplomatic Practice* / ed. Lord Core-Booth. 5th ed. London and New York: Longman, 1979. 544 p.
7. Waters M. *The Ad Hoc diplomat. A Study in Municipal and International Law*. With a foreword by Hans Morgenthau. Martinus Hijhoff. Hauge, 1963. 233 p.
8. Wriston H. M. *Executive Agents in American Foreign Relations*. Johns Hopkins Press, 1929. 874 p.
9. Hardy M. *Modern Diplomatic Law*. Manchester: Manchester University Press, 1968. 150 p.
10. Vignali H. A. La convención sobre las misiones especiales. *Revista Uruguaya de Derecho International*. 1972. № 1, vol. 1. P. 179–220.
11. Abdurahmali E. Definition of diplomacy and types of diplomacy used between states. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 3 Sayı 3. 2021. P. 580–602.
12. Donnarumma M. R. La diplomazia «ad hoc». Napoli, 1968. 162 p.
13. Report on Special Missions by Mr. Milan Bartoš, Special Rapporteur. A/CN.4/166. Special missions. *Yearbook of the International Law Commission*. 1964. Vol. II, ch. III. P. 69–89. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_166.pdf
14. A/CN.4/SR.878. Summary record of the 878th meeting. Special missions. *Extract from the Yearbook of the International Law Commission*. 1966. Document. Vol. I(2). P. 232–240. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/summary_records/a_cn4_sr878.pdf
15. Stefko K. *Dyplomatyczne zwolnienie od jurysdykcji w sprawach cywilnych*. Tow. Naukowego; skł.gł.: A.Krawczyński. Lwów, 1938. 350 p.
16. Casiorowski M. *Dyplomaci i konsulowie*. Wiedza Powszechna. Warszawa. 1966. 186 p.
17. Labegrie-Menahem C. *Des institutions specialisees: problemes juridiques et diplomatiques de l'administration internationale*. Paris: Editions A. Pedone, 1953. 168 p.
18. Mitchell C. J. *Making Peace*. New York: Alfred A. Knopf. 1999. 187 p.
19. Cahier P. *Le droit diplomatique contemporain*. *Publications de l'Institut Universitaire des Hautes Etudes Internationales: Institut de Hautes Etudes Internationales*. Vol. 40. Geneve: E. Droz, 1962. 534 p.
20. Maresca A. *Le missioni speciali*. Milano Dott. A. Giuffrè Editore, 1975. 858 s.
21. Gialdino C. C. *Lineamenti di diritto diplomatico e consolare*. Presso la G. Giappichelli editore. Torino, 2015. 571 p.

Khristina Voloshin. Conceptual approaches to the classification of special missions

The article explores issues related to the analysis of conceptual approaches to the classification of special missions, considering their legal status during the performance of specific assigned tasks. Particular attention is paid to the scholarly views of foreign researchers, which allowed for the integration of their academic contributions into this field for further dissemination among domestic specialists.

Certain publications are utilized within the domestic school of international law for the first time, enabling a new perspective on the activities of special missions in crisis situations, especially at the current stage. The article provides detailed specifications on the trends regarding the classification of special missions as a specific body of external relations. Theoretical approaches of both domestic and foreign authors regarding their classification by name and scope of powers are analyzed, highlighting the strengths and weaknesses of individual authors' approaches to the criteria for their categorization.

Significant attention is devoted to clarifying the legal nature and functional efficiency of special missions at the highest level, led by heads of state, heads of government, and ministers of

foreign affairs. It is argued that while criteria form the basis for dividing special missions into types, the specific type does not dictate their legal status; rather, the status depends on the functions (tasks) entrusted to them. Furthermore, it is proven that special missions are less formalized bodies in the sphere of external relations, yet they are capable of resolving highly complex tasks of interstate importance much faster and more professionally than permanent diplomatic missions.

The author identifies conceptual approaches to the typification of missions, allowing for their differentiation by political weight, duration, and the legal status of participants. The research results contribute to a deeper understanding of flexible foreign policy instruments and can be used to improve the protocol support for international visits.

Keywords: diplomatic law, high-level missions, political and technical missions, special missions, paradiplomatic missions, ceremonial missions, ad hoc missions.

*Дата першого надходження статті до видання: 13.04.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.04.2026 р.*

УДК 341:004.9

DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.1.8

Іванов Андрій Валерійович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5934-6837>

Григор'єв Сергій Сергійович,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

факультету права, гуманітарних та соціальних наук

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу впливу цифровізації на сучасне міжнародне право, міжнародні відносини та захист прав людини. Автор наголошує, що кіберпростір сьогодні є невід'ємним складником міжнародних відносин. Він відкриває нові горизонти для співпраці між державними та недержавними суб'єктами, сприяє зближенню людей різних країн, але водночас створює серйозні виклики для глобальної стабільності та безпеки.

Розглядаються дуалістичні наслідки оцифрування. Позитивний аспект полягає в полегшенні доступу до правової інформації, спрощенні її поширення та розширенні змісту традиційних прав, зокрема свободи вираження поглядів (ст. 19 Загальної декларації прав людини 1948 р. та ст. 10 Конвенції про захист прав людини 1950 р.). Як приклад автоматизації державних послуг наводиться український портал «Дія». Негативний бік пов'язаний з ризиками порушення права на приватне життя через обробку персональних даних, несанкціоноване використання інформації, а також появою нових загроз.

Особливу увагу приділено новим викликам: кібератакам, інформаційним війнам, застосуванню штучного інтелекту у військовій сфері та стрімкому поширенню кіберзлочинності. Автор зазначає, що міжнародне гуманітарне право та наявні механізми захисту прав людини ще недостатньо адаптовані до цих реалій. Появляються нові категорії прав, як-от право на захист від кібервійни та право на мир у цифровому просторі.

Аналізується проблема практичної реалізації цифрових прав. Незважаючи на їх закріплення в національному законодавстві (зокрема в ЄС), судові та правоохоронні органи стика-